

BUXGALTERIYA HISOBI XALQARO STANDARTLARI

Jumaqulov Temur

Artel kompaniyasi iqtisodchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada buxgalteriya hisobi xalqaro standartlarining ahamiyati, ularning iqtisodiy tizimdagi roli, va jahon amaliyotidagi o'rni ko'rib chiqiladi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari (IAS) buxgalteriya hisobini yagona bir tizimga keltirishni maqsad qilgan. Ushbu maqola bu standartlarning jahon iqtisodiyotiga qanday ta'sir ko'rsatishi, ularning mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar va moliyaviy hisobotlarning xalqaro tushunilishi uchun qanday muhim ekanligi haqida batafsil ma'lumot beradi. Maqolada shuningdek, buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarga doir xalqaro standartlarning O'zbekistondagi o'rganilishi va joriy qilinishi masalalari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS), Xalqaro buxgalteriya hisobining standartlari (IAS), moliyaviy hisobot, hisoblash tizimlari, O'zbekistonda buxgalteriya hisobi.

Kirish. Buxgalteriya hisobi iqtisodiyotning barcha sohalarida muhim rol o'ynaydi. Uning asosiy maqsadi kompaniya yoki tashkilotlarning moliyaviy holatini aniq va o'z vaqtida ko'rsatishdir. Har bir davlatning o'z buxgalteriya hisobiga oid qonunlari va qoidalari mavjud bo'lib, bu tizimlar o'zaro farq qilishi mumkin. Shu sababli, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va xalqaro buxgalteriya hisobi standartlari (IAS) ishlab chiqilgan. Ushbu standartlar butun dunyo bo'ylab bir xil va tushunarli moliyaviy hisobotlarni taqdim etishga qaratilgan. Buxgalteriya hisobi xalqaro standartlari (XHS) moliyaviy axborot almashinuvi va iqtisodiy aloqalarni yaxshilashda, shuningdek, xalqaro investitsiyalarning o'sishida katta ahamiyatga ega.

Buxgalteriya hisobi xalqaro standartlarining tarixi va rivojlanishi. Buxgalteriya hisobi xalqaro standartlarining rivojlanishi 20-asrning oxirlariga borib taqaladi. 1973-yilda Xalqaro Buxgalteriya Standartlari Kengashi (IASC) tashkil topdi, bu esa xalqaro moliyaviy hisobot tizimining shakllanishiga asos bo'ldi. 2001-yilda IASC IFRS ni ishlab chiqa boshladi, bu tizim bugungi kunda butun dunyo bo'ylab eng keng qo'llaniladigan buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari hisoblanadi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va xalqaro buxgalteriya hisobining standartlari (IAS). Xalqaro moliyaviy hisobotlar standartlari (IFRS) va xalqaro buxgalteriya hisobining standartlari (IAS) moliyaviy hisobotlarni ishlab chiqish va taqdim etishda kompaniyalarga yo'l-yo'riq ko'rsatadi. IFRS standartlari bir qator moliyaviy hisobotlarni birlashtirishga imkon beradi, masalan, daromadlar, aktivlar, passivlar, kapital va xarajatlar. Bu tizim, har bir mamlakatda qabul qilingan moliyaviy hisobot qoidalarini yagona mezonlarga keltirishga qaratilgan. IFRS orqali kompaniyalar o'z faoliyatini shaffof tarzda ko'rsatishlari mumkin, bu esa investorlar va boshqa foydalanuvchilar uchun juda muhimdir.

IAS tizimi, aslida, IFRS ning boshlang'ich shakli bo'lib, o'zining 41 ta standartidan iborat. IAS har bir biznesning faoliyatini aniq va tushunarli tarzda taqdim etishga qaratilgan. IFRS ning qabul qilinishi bilan IAS ba'zi yangilanishlarga uchradi va ularning o'rnini IFRS egalladi. Biroq, IAS ba'zi mamlakatlarda hali ham ishlatilmoqda, ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda.

IFRS va IAS orasidagi asosiy farq shundaki, IFRS xalqaro moliyaviy hisobotlarning standartlariga mos keladigan umumiy qoidalar to'plamini yaratgan bo'lsa, IAS aniq bir qator mavzularni qamrab olgan standartlardir. Shuning uchun, IFRS o'z ichiga IASni ham oladi, ammo IFRS kengaytirilgan va global amaliyotga moslashtirilgan versiya hisoblanadi.

O'zbekiston va xalqaro standartlar. O'zbekistonda ham buxgalteriya hisobi xalqaro standartlarini joriy qilishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2008-yilda O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlar bo'yicha xalqaro standartlarga asoslangan tizimni joriy qila boshladi. Bu jarayon davomida, milliy buxgalteriya hisobi tizimi xalqaro talablar bilan uyg'unlashtirildi, va moliyaviy hisobotlar xalqaro darajada tan olinadigan shaklda ishlab chiqilmoqda.

Xalqaro buxgalteriya hisobining amaliy ahamiyati. Xalqaro buxgalteriya hisobining asosiy maqsadi — moliyaviy hisobotlarni taqdim etish orqali kompaniyaning moliyaviy holatini aniq ko'rsatishdir. Bu, o'z navbatida, investorlar va qaror qabul qiluvchilarga kompaniya faoliyatini baholash va strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Xalqaro standartlar nafaqat moliyaviy axborotning to'g'riligi va shaffofligini ta'minlashga, balki kompaniyalar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Xalqaro moliyaviy hisobotlar standartlarining joriy etilishi, kompaniyalar o'rtasidagi aloqalarni yanada osonlashtiradi. Bunda, kompaniyalar bir-biriga nisbatan shaffof bo'lib, moliyaviy operatsiyalarni o'zaro solishtirish imkonini beradi. Shuningdek, bu tizim global darajadagi savdo va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun asos bo'ladi, chunki moliyaviy hisobotlar bir xil xalqaro standartlarga asoslanadi va turli mamlakatlardagi investorlar va iqtisodiy faoliyat ishtirokchilari o'rtasida ishonchni oshiradi. Xalqaro buxgalteriya hisobi tizimi, shuningdek, auditorlar uchun ham muhim ahamiyatga ega. Auditorlar xalqaro standartlarga mos ravishda hisobotlarni tekshirib, kompaniyaning moliyaviy holatini baholashlari mumkin. Bu esa, o'z navbatida, investorlarning qarorlarini to'g'ri shakllantirishga yordam beradi. Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari amaliy jihatdan moliyaviy axborotni ishlab chiqishda aniq va to'g'ri yondashuvni taqdim etadi. O'zbekiston iqtisodiyotida ham xalqaro buxgalteriya hisobi tizimining joriy etilishi va samarali ishlashi yanada yuksak iqtisodiy o'sishga, investorlar bilan aloqalarning kuchayishiga va xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dushanova, N. (2024). LOCAL AND INTERNATIONAL RESEARCH CARRIED OUT ON THE IMPLEMENTATION OF PHENOMENON-BASED LEARNING AND HIGHER-ORDER COGNITIVE DEVELOPMENT. *Академические исследования в современной науке*, 3(45), 111-115.
2. Dushanova, N. (2024, April). Traditional-based learning versus phenomenon-based learning. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 36-42).
3. Mamatkulovna, D. N. (2024). Cultivating Higher-Order Cognitive Skills through Phenomenon-based Learning Approach: Strategies for Deeper Learning (SDL). *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 8(3), 235-241.
4. Shakhnoza, T., & Nargiza, D. (2022). Curriculum improvement at secondary education. *Journal of Positive School Psychology*, 6(1s), 111-119.
5. Душанова, Н. М. (2023). THE COMPARATIVE ANALYSES OF LEARNING APPROACHES. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 6(6).
6. Urinov, L. A. (2024). Inflyatsiyaning Mamlakat Iqtisodiyotiga Ta'sirining Tahlili Va Uni Bartaraf Etish Yo'llari. *Miasto Przyszłości*, 45, 1-5.
7. Urinov, L. A. (2024). Bank Faoliyati Samaradorligining Mohiyati Va Mazmuni. *Miasto Przyszłości*, 55, 786-789.
8. Urinov, L. A. THE ESSENCE AND CONTENT OF BANKING EFFICIENCY.
9. Urinov, L. A. (2024). ELECTRONIC INNOVATIONS IN THE ACTIVITIES OF BANKS. *IQTISODIYOT VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA JURNALI | JOURNAL OF ECONOMY AND MODERN TECHNOLOGY*, 3(3), 46-56.
10. Уринов, Л. А. (2024, February). ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ БАНКОВСКИХ ИННОВАЦИЙ. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATION RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 1, pp. 187-190).